

Hayvanlar Dünyasında Ayaklar

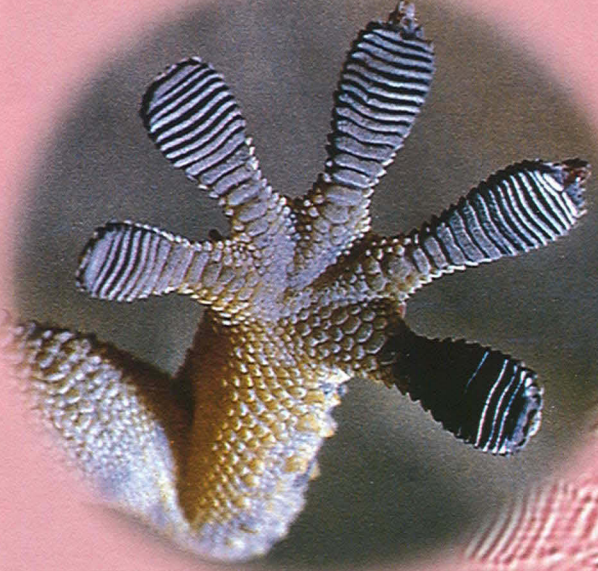
Birçok hayvanın, özellikle karada yaşayanların, tıpkı biz insanlar gibi ayakları vardır. İyi ki de ayaklarımız var! Ayaklarımız olmasaydı nasıl yürüyebilir nasıl koşabilirdik? Hayvanlar için de böyle bu. Ayakları olmasaydı onlar ne yiyecek bulabilirlerdi, ne de kendilerine uygun bir eş. Kısaca yaşamda kalmaları bile herhalde çok güç olurdu. Gelin hayvanların ayaklarını yakından inceleyelim.

Bukalemunları bilmeyeniniz var mı acaba? Bu ilginç kertenkeleler, derilerinin rengini bulundukları ortama göre değiştirmeleri, uzun dilleri ve farklı yönlere bakabilen gözleriyle tanınırlar. Daha çok Afrika ve Madagaskar'da ağaçlarda yaşar bukalemunlar. Güçlü, kavrayıcı ayaklarıyla ağaç dallarına sımsıkı tutunurlar. Bukalemunların ayaklarını bir penseye benzetebiliriz. Bir ayaklarının dala tutunması sırasında, birbirleriyle kaynaşmış olan üç ayak parmağı içte, ikisi dışta kalır. Böylece ince bir dala bile güven içinde tutunabilirler. Ancak bukalemunlar yine de her olasılığa karşı kuyruklarından destek alırlar.

Hiç tırtılların ayaklarına dikkat ettiniz mi? Tırtılların ayakları çok ilginç. Ayakların ucu, küçük çengel biçimindeki uzantılarla kaplıdır. Bunlar, yapraklara ve bitki saplarına tutunmalarını sağlıyor. Tırtılların ayakları, "karın bacakları" adı verilen bacaklarına bağlıdır. Bir bitki sapından tırmanırken gördüğünüz bu tırtıl, bir süre sonra başkalaşım geçirerek bir tavuskelebeğine dönüşecek. Tombul bacakları ve ayaklarıyla nasıl da ilerliyor!

Gekolar, daha çok tropiklerde yaşayan, çok iyi tırmanıcılar olan küçük kertenkelelerdir. Onlar, dik duvarlara tırmanabilir, başaşağı bile yürüyebilirler. Boyları en fazla 15 cm'ye ulaşan gekoların iki çift bacağı; her bir bacakta da rahatlıkla hareket ettirebildikleri beş parmakları vardır. Gekoların tırmanma konusunda bu kadar yetenekli olmalarına pek de şaşmamak gerek. Çünkü ayaklarının alt kısımlarında en küçük çıkıntılara bile tutunmaya yarayan tıfıllar ve yapışkan özellikte çok ince deri levhacıklar bulunur.

Ağaçkurbağaları olarak da bilinen yaprakkurbağaları, adlarından da anlaşılabilir gibi genellikle ağaçlarda ya da ağaçsı bitkilerde, bazen de otların arasında yaşarlar. Renkleri çevrenin rengine uyduğundan zor farkedilirler. Bu kurbağalar çok iyi

tırmanıcılarıdır, öyle ki yapraktan yaprağa zıplarken bile kayıp aşağı düşmezler. Nasıl mı? Ayak parmaklarının ucundaki, yapışma diski adı verilen, emici özellikli ince plakalar sayesinde ayakları yaprak üzerinde kesinlikle kaymaz.

Yüzleri bir karp
biçiminde olan bu
sevimli baykuşlara
peçelibaykuş
denmesinin
nedeni, ergin
baykuşların
yüzünde belirgin
bir peçe

bulunmasıdır. Bu baykuşun bir başka özelliği ise bıçak kadar
keskin tırnaklara sahip olmasıdır. Peçelibaykuş, bu güçlü
tırnaklarını örneğin bir sıçanı avlarken kullanır. Kur yapma

döneminde erkek peçelibaykuşlar, gösterişli
ayaklarıyla dişileri etkilemeye çalışırlar. Kur
yaparken, bir yandan dişilerin çevresinde uçar,
bir yandan da gösterişli ayaklarını dişiler görsün
diye onların gagaları önünde sallatır.

Bir kürekayaklı kuş türü olan mavi ayaklı
sümsükuşları, genellikle denizlerde ve
tatlısulara balık avlayarak yaşarlar. Birden suya
dalarak balık avlayan bu beyaz gövdeli kuşların
ayaklarındaki dört parmağın arasına gerilmiş,
suda yüzerken ilerlemelerini kolaylaştıran yüzme derileri vardır.
Yüzme derileri, kuş sudayken bir tür kürek görevini görür.
Kuşlar, ayaklarını öne doğru hareket ettirdiklerinde
ayaklarındaki deri büzüşür; arkaya doğru ittiklerindeyse ayak
parmaklarını gererler. Böylece ayak parmakları arasındaki
büzüşmüş deri gerilir ve bir kürek gibi suyu geriye iter.

Sakin, dev
gövdelerine
bakıp da fillerin
kaba saba
hayvanlar
olduklarını
düşünmeyin!
Tersine, onlar
başlı başına

birer zarafet örneği bile sayılabilirler. Çünkü ayak uçlarına
basarak büyük bir incelikte yürürler. Fillerin, tahmin
edebileceğiniz gibi, gövdeleriyle orantılı olarak, ayak
tabanları da oldukça geniştir. Yetişkin bir fil, ayaklarını yere
bastığında 1 metrekareden daha geniş bir alanı kaplar.
Böylece ağırlığını da dengeli bir biçimde ayaklarına dağıtır.
Ayakta dururken, bir ayak tabanının 1 santimetrekarelik
bölümüne yalnızca 600 gram vücut ağırlığı biner.

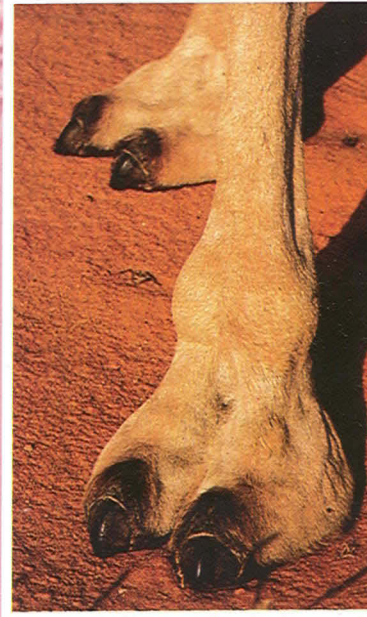
Kırkayaklar, yürürken ayaklarının birbirine
dolaşmasını önleyen ilginç bir yürüyüş biçimi
geliştirmişler. Onlar, ayakları eşgüdüm içinde,
bunlarla dalga oluşturarak "adım" atıyorlar.
Kırkayakların çok değişik türleri vardır. Öyle ki,

şimdiye değin dünyanın değişik bölgelerinde yaşayan
yaklaşık 10 000 değişik kırkayak türü saptanmış. Bizler onlara
her ne kadar "kırkayak" desek de, gerçekte bunların
ayaklarının sayısı türden türe değişir. Değişik kırkayaklarda
toplam ayak sayısı 22 - 600 arasında olabilir. Belki de kırlarda
gezinirken gerçekten tam 40 ayaklı bir kırkayak türüne
rastlayabilirsiniz!

Tek hörgüçlü
develerin
küçük ve
tırnağa
benzeyen

parmak uçlarının gerisinde,
her üç parmağı da örten
topuğa benzeyen bir
tabanları bulunur. Bunun için
de topuktabanlılar olarak
bilinir bu hayvanlar. Asya,
Güney Amerika ve Afrika'nın
daha çok kurak ve çöl olan
bölgelerinde yaşayan bu
develerin ayak tabanları
geniştir. Böylece ayakları,
deve kumlu bölgelerde
yürürken, kolayca kumun
içine gömülmesini önler.
Ancak kayalık, taşlık
bölgeler, onların yumuşak
"topuklu" ayakları için pek
de uygun değildir. Çünkü
sert zemin ayaklarını acıtır,
yürümelerini güçleştirir.

Bu resimdeki ayak,
daha doğrusu
"padi",
kedigillerden
olan aslana aittir.

Aslanların, ev
kedilerinden de
anımsayabileceğiniz
gibi, güçlü tırnakları
vardır. Ama bu resimde
tırnakları gözüküyor; çünkü aslanlar
tırnaklarını yalnızca gereksinim duyduklarında, örneğin
avlanırken, onları gizledikleri küçük, deriden ceplerinden
çıkarırlar. Peki, istedikleri anda tırnaklarını nasıl çıkarır aslanlar?
Açıklayalım: Aslanların ayak parmakları, baldırlarındaki bir kasa
bağlıdır. Bu kasa kastıklarında, tırnakları kendiliğinden
ceplerinden dışarı çıkar. Dinlendikleri zaman da tırnaklarını,
deriden ceplerine geri çekerler.